

Temps d'escola · 13

TARDOR 2022

Eina didàctica per a l'aula aragonesa de parla catalana

Amb la col·laboració del Seminari Autònom de professors i professores de llengua catalana i la Direcció General de Política Lingüística del Govern d'Aragó

Edita:
Iniciativa Cultural de la Franja

Coordinació:
Pietro Cucalón Miñana
Pepa Nogués Furió

Disseny/impressió:
Terès & Antolín

Dip. Legal: TE-189-2016
tempsdescola@gmail.com

Editorial

Nova llei d'educació i nou currículum de català, nous?

Tenim nova llei d'educació, la LOMLOE, i amb això, conseqüentment, nou currículum per a totes les assignatures, també la del català. No ens entretindrem ara en analitzar fil per randa la nova llei que, si bé presenta canvis en la terminologia dels paràmetres a abordar, vista en profunditat podríem trobar molts paral·lelismes amb l'anterior. El que sí ens agradaria ara és detenir-nos en allò de positiu que ens pot aportar per a la nostra matèria.

En aquest sentit, pel que fa al català podríem destacar-ne 3 aspectes: el treball per projectes i cooperatiu, l'enfocament de la matèria per competències comunicatives i la posada en valor de les varietats lingüístiques.

El primer aspecte és cabdal per afrontar la nova societat que ve, o que ja hi està, amb els nous reptes laborals i socials. Respecte al segon, ens permet d'una vegada per totes traure'ns la faixa dels continguts del coneixement de la llengua (ortografia, gramàtica, etc.) com a majoritaris, i enfocar-los com una part d'un tot en què hem d'abordar totes les competències comunicatives.

I arribem al tercer aspecte destacat que ens aconsella, o obliga, a treballar també les variants de cada territori i posar-les en valor com a patrimoni lingüístic. La Nova Gramàtica de la Llengua Catalana (2016) deixa de banda la contraposició correcte/incorrecte per parlar d'adequació. Evidentment, cal que l'alumnat conega l'estàndard, però això no treu que sapigam incorporar a l'aula en el registre adequat mots locals com ara: torterol, muriec, xEIC, xalar, panistre, cucurolla, bruneta, alifara, tarrancut, trapasser... O de tipus morfològic: Jo dormo, dormisco, dòrmigo, dorgo... O fonètic: dotze, dotse, dotxe, dotde, docde... Variacions que formen part de la riquesa i la història de la nostra llengua. Encara que, si les consultàrem al diccionari, potser descobriríem que no són tan locals.

Són 3 aspectes que tampoc ens arriben de nou, que ja apuntava la llei anterior i que de ben segur hem treballat ja a l'aula. Ara queden més explicitats i ens obliguen a revisar les nostres programacions. Esperem que tot siga a fi de bé...

Celebracions

La Castaween

De la tensió entre les velles tradicions pròpies i les noves propostes arribades d'altres llocs, naix la CASTAWEEN. La majoria d'escoles celebren tant la Castanyada com el Halloween i ho han integrat com una activitat de centre. Aquí teniu una mostra del seu dinamisme.

Fent panellets amb l'ajuda de les famílies al CEIP Maria Moliner de Fraga.

Al CRA Dos Aguas han fet panellets i han ballat la cançó de la castanyera, alhora que han convertit el centre en un túnel del terror. Imatges de l'aula de Nonasp

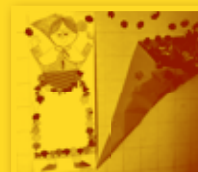
La Castanyada a l'EOI Alcañiz

Cartells de la Castanyada i Halloween a l'EOI Ignacio Luzán de Monzón

La castanyera també va arribar al CRA alifara. Imatges de l'aula de La Portellada.

Les manualitats al CRA Matarranya de la castanyera i Halloween van acabar amb una lectura de contes de terror.

Miniprojectes

Com es diu a cada lloc? Llargandaix / esfardatxo

Els alumnes i mestres dels centres ens han enviat les diferents maneres d'anomenar 'llargandaix', 'esfardatxo' o 'fardatxo' a cadascuna de les seues localitats i també com ho diuen a casa seua.

A la comarca del Matarranya

Esfardatxo a Arenys de Lledó, Beseit, Calaceit, Fondespatla, la Freixneda, Lledó d'Algars, Mont-roig de Tastavins, la Portellada, Ràfels, Torredarques, Torre del Comte, Vall de Roures, Valljunquera.

Fardatxo a Queretes.

Fardatxo i esfardatxo a Massalió, Pena-roja, la Vall del Tormo..

La Llitera

Engardaix a Peralta de la Sal.

Llargandaix a Tamarit de Llitera.

A la comarca del Baix Aragó/Casp

Fardatxo a Nonasp.

Esfardatxo a Faió, Favara, Maella.

A la comarca de la Ribagorça

Engardaix a Estanya, La Pobla de Roda, Tolba.

Sengardall i llagarto a les Paüls.

Sergandaix a Sopeira.

A la comarca del Baix Cinca

Dragandaix a Fraga.

Llargandaix a Saidí.

Regandaix a Mequinensa.

A la comarca del Baix Aragó

Esfardatxo a Aiguaviva de Bergantes, Bellmunt de Mesquí, la Canyada de Beric, la Codonyera, la Ginebrosa, la Sorollera, la Torre de Vilella.

Altres territoris

Fardatxo a Horta de Sant Joan, Móra la Nova, Morella, Sorita.

Llargandaix a Lleida.

Sengardaix a Isona.

Lluert a Begur, Palamós, Perpinyà.

Regandaix a Tarragona.

Experiències escolars

Poesia Oculta

Per tal de celebrar el Dia de la Poesia (21 de març) l'IES Joaquín Torres de Mequinensa, IES Matarraña a Vall de Roures i IES Ramon J. Sender a Fraga van realitzar una activitat ben original: Poesia Oculta. La idea ve de l'anglès, Blackout Poetry, i consisteix en crear un text o una frase poètica a partir d'un altre text: pot ser la pàgina d'un llibre, d'un diari, etc. En este cas van escollir textos d'autors aragonesos en català. Aquí veiem l'exposició que van fer a l'institut de Mequinensa.

Contacontes

Al CRA Olea el 5 de maig van fer una jornada de contacontes que va comptar amb jocs, l'actuació "Arpacontes" del programa Jesús Moncada i una sessió de contacontes a càrrec de l'alumnat de 4t a 6è.

Sant Jordi

A l'EOI Ignacio Luzán de Monzón van treballar el Sant Jordi amb un punt de llibre i una rosa molt "llaminera" per tal de fomentar la lectura.

Recursos Digitals

Us recomanem el Break Out de Sant Jordi que han elaborat les mestres Elisa Beltrán CEIP Miguel Servet de Fraga i Andrea Marsol del CP San Miguel de Tamarit de Llitera. Es pot jugar en versió física i també digital interactiu. Al següent enllaç trobareu les dos versions i tots els materials per a imprimir. <https://view.genial.ly/62409998f2692b001900a6db>

Activitats extraescolars

Visita a l'exposició 'Voces en o zierzo / Veus en el cerç / Voces en el cierzó'

El 28 d'octubre, en una activitat coordinada per la Direcció General de Política Lingüística, l'alumnat de l'IES Ramon J. Sender i de l'IES Bajo Cinca, ambdós de Fraga, es van desplaçar al Paraninfo de la Universitat de Saragossa per visitar aquesta exposició organitzada per la mateixa DGPL dintre del programa "Veus en el Cerç". La visita va anar a càrrec de la comissària de l'exposició, Maite Moret.

Participació com a públic al programa de TV Aragón "A escampar la boira" amb Thaïs Villas.

A la tarda els dos instituts de Fraga van assistir de públic al programa trilingüe de la televisió aragonesa. L'entrevistada del programa era la periodista Thaïs Villas, natural de Fraga.

L'EOI Ignacio Luzán de Monzón i l'EOI d'Alcañiz també s'hi van sumar a vore la gravació del programa.

Intercanvi de l'IES Matarraña amb un institut de les Illes Balears

El passat mes de maig l'alumnat de 3r d'ESO de l'IES Matarraña va realitzar un intercanvi amb l'IES Sa Pobla de Mallorca. Al llarg del curs, van realitzar dos projectes conjutament: un sobre la Festa de Sant Antoni, tradició que compartim, i l'altre sobre la llengua i els punts d'interès de cada lloc. A la imatge els veiem al Matarraña, al Salt, i al mirador de Formentor, a Mallorca.

Estada a Mequinensa de l'IES Matarraña

L'alumnat de 1r d'ESO de l'IES Matarraña va poder conèixer, a finals del curs passat, els atractius de Mequinensa: el Poble Vell, les mines, el pantà... A més, van treballar els jocs tradicionals i van aprendre balls i cançons tradicionals en les llengües pròpies d'Aragó, en català i en aragonès.

Notícies

Gala dels Premis Ficcions

El passat 21 de maig va tenir lloc al CaixaFòrum de Barcelona la Gala d'entrega dels premis del concurs literari per a escolars AMIC-Ficcions. Després de dos anys celebrant-se per videoconferència, va tornar a ser presencial. Fins allà es van desplaçar els 11 alumnes finalistes d'Aragó, provinents dels instituts IES La Llitera, IES Ramon J. Sender i IES Matarraña. Finalment, el 1r premi FICCIONS Territorial d'Aragó va recaure en el Trio Calavera del primer institut, i el 2n premi va ser per a Maria Juan, del segon institut.

Literatures

En cap cap cap que Déu deu deu pessetes

Si llegeixes això, no et preocupis. Després d'un parell de pàgines ja no voldràs ser aquí. (...) Fins que arribi un punt en què la història sigui tan dolenta que voldràs saltar per la barana com Asel a La Fundació.

Què passa? Encara no t'havies acabat el llibre? Doncs la selectivitat és en cinc mesos, no t'encantis. Doncs comencem, però ja t'he advertit:

Fa molt, molt, molt de temps. Bé, en realitat va ser ahir. Vaig veure un home que es va menjar un gran entrepà de nocilla amb allioli.

Quina mena de tocat del bolet li posa nocilla a l'allioli? Jo amb aquesta dada ja hi hauria deixat de llegir. Vols continuar, veritat? Jo per la teva salut no t'ho recomano, però tu sabràs què fas, que ja ets grandet.

Vaig sentir tanta curiositat que el vaig seguir fins que es va amagar dins un descampat al cantó d'un estanc d'on sortia una parella amb un carretó de bebés. Vaig escoltar a l'home, que tenia una espessa barba marró, dir: "Maria, en Jesús no para de plorar, encara sort que hem comprat mirra". L'home de l'entrepà es va ajupir i en un estrany gest de dissimulació es va baixar els pantalons. Vaig veure com del seu cul sortia una ombra líquida i fosca, causada, probablement, per l'entrepà aquell tan estrany.

D'allà em va sorgir un dubte; quina és la història del Caganer de veritat?...

El trio calavera

2n de Batxillerat IES La Llitera (Tamarit de Llitera)

*Inici de la mininovela guanyadora del Premi Territorial d'Aragó del concurs Ficcions 2022.
Si voleu seguir llegint: <https://n9.cl/dvfw5>*

Històries de la Franja: De forasters i altres nouvinguts

Soc filla de pares xarnegos. (...) Bé, potser dir que soc filla de pares xarnegos no és exacte. El meu avi matern parlava perfectament en català. Nascut a El Grado (Lo Grau) a la província d'Osca, va venir de jove a Barcelona. Mai ens va dir si de petit parlava aragonès o català, però no podies distingir la seva parla de la d'un altre veí de Sants, que és el barri on molts nouvinguts a la dècada dels anys 30 del segle passat es van acabar establint. Per contra, la meua àvia materna, nascuda només a uns pocs quilòmetres de distància, mai es va sentir còmoda fora del castellà. Històries de la Franja.

Dues generacions després, jo mateixa vaig decidir canviar Barcelona per una zona rural. Vaig descobrir el Matarranya i m'hi vaig enamorar. De les seves muntanyes, del camp, de lo

salvatge. De les seves gents costa més. El Matarranya va ser una zona rural on a partir dels anys 60 l'emigració cap a les ciutats va deixar molts pobles sense joventut. De primeres costa fer entendre que tu hi vols viure en aquesta terra, que t'agrada, que tenint la possibilitat de viure a la ciutat prefereixes el camp.

No obstant, s'hi acostumen, i en general amb el temps es canvia la curiositat per l'amabilitat distant. Tot i així, jo sempre seré la forastera que viu a ca la Fustera, a vegades la mare de la Júlia o en el millor dels casos la mestra de Gandesa. Històries de la Franja...

Elisabet Coscojuela

Curs C2 de català a l'EOI Alcañiz

Centres aragonesos on s'ensenya català

Ribagorça Oriental

CPI de Benavarri, CEIP d'Areny i CEIP de Montanui

CRA La Llitera

Albelda, Alcampell, Castellonroi, Estopanyà

CRA Altorricón (La Llitera)

El Torricó, Algaió, Vensilló

TAMARIT DE LLITERA (La Llitera)

CEIP San Miguel • IES La Llitera

SAIDÍ (Baix Cinca)

CEIP S. Juan Bautista • Aula de primer cicle d'ESO

CRA Ribera del Cinca

Torrent de Cinca, Vilella de Cinca, Miralsot, Llitera

FRAGA (Baix Cinca)

CEIP Maria Moliner • CEIP Miguel Servet • CEIP San José de Calasanz • Colegio Santa Ana (concertat) • IES Bajo Cinca • IES Ramón J. Sender

MEQUINENSA (Baix Cinca)

CEIP Mª Quintana • IES Joaquín Torres

FAIÓ (Baix Aragó-Casp)

CEIP Ntr.^a Sr.ª Del Pilar

CRA Dos Aguas (Baix Aragó-Casp)

Favara, Nonasp

MAELLA (Baix Aragó-Casp)

CEIP Virgen Del Portal
IES Baix Matarranya

CRA Matarranya (Matarranya)

Calaceit, Massalió, la Vall del Tormo

CRA Algars (Matarranya)

Queretes, Lledó d'Algars, Arenys de Lledó, Beseit

CRA Alifara (Matarranya)

La Freixneda, la Portellada, Ràfels, Valljunquera.

VALL DE ROURES (Matarranya)

CEIP V. Ferrer Ramos • IES Matarraña

CRA Tastavins (Matarranya)

Pena-roja, Mont-roig, Fondespatla, la Sorollera

CRA Olea (Bajo Aragón/Maestrazgo)

Aiguaviva de Bergantes, la Ginebrosa, Bordón

EOI Ignacio Luzán

(Montsó, Cinca Medio)

Fraga (Baix Cinca): Extensió de l'EOI Ignacio Luzán (Montsó)

EOI Fernando Lázaro Carreter

(Saragossa)

EOI Alcañiz (Alcanyís, Bajo Aragón)